

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Grundnivå

Utomhuspedagogik i förskolan

Pedagogers närvaro i förskolans utemiljöer och dess betydelse för barns sociala samspel

Outdoor Pedagogy in Preschool

Författare: Marwan Falih
Institution: Förskolläraryrkeprogram
Handledare: Maria Ström
Examinator: Joyce Kemuma
Ämne/huvudområde: Pedagogiskt arbete
Kurskod: GPG2DU
Högskolepoäng: 15
Examinationsdatum: 2022-06-01

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker Open Access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open Access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten Open Access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (öppet tillgänglig på nätet, Open Access):

Ja

Nej

Abstract:

Denna undersökning syftar till att bidra med kunskap om hur förskolepersonal uppfattar rollen som närvarande pedagoger vid utevistelse och hur deras förhållningssätt vid utevistelsen kan bidra till eller begränsa barns sociala samspel. De kvalitativa intervjuerna används i arbetet för att svara på studiens syfte och undersökningsfrågor, där intervjuerna har genomförts med sex pedagoger. Svaren har analyserats utifrån ett sociokulturellt perspektiv och därefter har svaren diskuterats utifrån vad tidigare forskning har kommit fram till. Den tidigare forskningen har visat att barns sociala samspel stimuleras och utvecklas med hjälp av den pedagogiska närvaron som ett förhållningssätt och utemiljöns möjligheter. Studiens resultat visar att det finns olika möjligheter men även begränsningar beroende av hur vi som pedagoger förhåller oss till, samt att verksamhetsbehov leder till att utomhuspedagogiken tar mindre betydelse i förskolans verksamhet.

Nyckelord: Närvarande pedagoger, utevistelser, sociala samspel, förskola.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Syfte och frågeställningar	2
3. Bakgrund	2
3.1. Barns sociala smspel i styrdokument.....	2
3.2. Utomhuspedagogik.....	3
3.3. En samspelande atmosfär	4
4. Tidigare forskning	5
4.1. Sökprocess	5
4.2. Pedagogers närvaro som förhållningssätt.....	5
4.3. Utemiljöns möjligheter.....	7
4.4. Sammanfattning.....	8
5. Metod	8
5.1. Val av metod.....	9
5.2. Urval	10
5.3. Forskningsetiska överväganden	10
5.4. Genomförande.....	11
5.5. Databearbetning	12
5.6. Tillförlitlighet.....	12
6. Teoretiska utgångspunkter	13
6.1. Det sociokulturella perspektivet	13
6.2. Centrala begrepp	14
6.2.1. <i>Mediering</i>	14
6.2.2. <i>Interaktion</i>	14
6.2.3. <i>Appropriering</i>	15
6.2.4. <i>Den proximala utvecklingszonen och scaffolding</i>	15
7. Resultat och analys	16
7.1. Presentation av de intervjuade pedagogerna	16
7.2. Vikten av att vara närvarande pedagoger vid utevistelser	17
7.3. Begränsningar och möjligheter i verksamheten	18
7.3.1. <i>Pedagogers förhållningssätt</i>	18
7.3.2. <i>Pedagogers planering av utomhusaktiviteter</i>	19
7.3.3. <i>Pedagogers närvaro vid konflikter</i>	19
7.3.4. <i>Olika lärandetillfällen</i>	20

7.3.5. Pedagogers syn på utemiljöns möjligheter.....	21
7.4. Sammanfattning.....	21
7.5. Analys.....	22
7.5.1. Vikten av att vara närvarande pedagoger vid utevistelser.....	22
7.5.2. Begränsningar och möjligheter i verksamheten	24
8. Diskussion.....	25
8.1. Metoddiskussion	25
8.2. Resultatdiskussion.....	26
8.2.1. Vikten av att vara närvarande pedagoger vid utevistelser.....	27
8.2.2. Begränsningar och möjligheter i verksamheten	28
8.3. Slutsatser.....	31
8.4. Vidare forskning.....	32
9. Referenser	33
10. Bilagor	35
10.1. Intervjuguide	35
10.2. Informationsbrev	36

1. Inledning

Mitt intresse för utomhuspedagogik, pedagogers närvaro och stöttning i aktiviteter utomhus väcktes under VFU-perioder, där förskollärare har haft olika synsätt på utomhuspedagogik och på olika sätt bidragit till elevers sociala samspel och undervisning. Därför blev jag intresserad av att undersöka hur förskollärarna uppfattar rollen som närvarande pedagoger är och vilket förhållningssätt de utgår ifrån samt hur det kan påverka barns sociala samspel och lärande. Tidsramen för studien är relativt snäv därför har jag valt att avgränsa studien genom att fokusera på vad barn och hur barn lär sig i det sociala samspelet utomhus och hur pedagogernas förhållningssätt bidrar till det. Denna studie grundar sig på frågor om hur pedagogerna bidrar till barns utveckling och lärande vid utevistelser, samt hur ett närvarande förhållningssätt kan stödja barnen i utomhusmiljöer.

Dagens förskola består av många yrkesverksamma pedagoger som är förskollärare och barnskötare. I förskolan sker vardagliga spontana och planerade aktiviteter såväl inomhus som utomhus. I det sammanhanget framhåller Sjöstrand Öhrfelt (2015, s.108) vikten av utomhuspedagogik och natur som är upptäckbar, vilket erbjuder en möjlighet för inspiration till utforskandet och kunskapssökande. Enligt Sjöstrand Öhrfelt (2015) bidrar det till ett kollektivt lärande och deltagande. I de aktiviteterna krävs ett samspel mellan barn och närvarande vuxna för att stötta barn i deras språkliga, mentala och fysiska utveckling. Skolverket (2018, s.11) tydliggör vikten av närvarande pedagoger vid utevistelse och utomhusaktiviteter. Det betyder att en aktiv närvaro kan stötta kommunikationen och det sociala samspelet mellan barn. Skolverket (2018) framhåller också att förskolan ska erbjuda utomhusaktiviteter, vilket kan öka barns rörelseförmåga och deltagandet i olika fysiska miljöer.

Johansson (2011, s.25–26) tydliggör vikten av en samspelande atmosfär vilket innebär att pedagogerna är närvarande i barns världar och tar hänsyn till barns intresse och nyfikenhet. En pedagogisk samspelande atmosfär kräver en fysisk och psykisk närvaro för att förstå barns intresse och vilja. Emmoth (2014, s.47) belyser att en närvarande pedagog är den personen som befinner sig i barns värld och stöttar dem i deras lek, intresse och utveckling. Emmoth menar att närvarande

pedagoger har ett engagemang i sitt arbete med barn där barns lek och intresse tar större plats i verksamheten.

2. Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att bidra med kunskap om hur förskolepersonalen uppfattar rollen som närvarande pedagoger vid utevistelse och hur deras förhållningssätt vid utevistelsen kan bidra till eller begränsa barns sociala samspel.

- Hur uppfattar förskolepersonalen vikten av att vara närvarande pedagoger i utomhusaktiviteter?
- Hur kan den pedagogiska närvaron vid utevistelser bidra till eller begränsa barns sociala samspel?

3. Bakgrund

I detta avsnitt presenteras rollen som närvarande pedagog utifrån förskolans styrdokument. I avsnittet anges också en historisk tillbakablick på utomhuspedagogik och hur den har blivit en del av verksamheten på förskolor i Sverige. Därefter presenteras betydelsen av vad en samspelande atmosfär är och vilket förhållningssätt som är signifikant för atmosfären.

3.1. Barns sociala samspel i styrdokument

Barns sociala utveckling och samspel är centralt i den här studien. I detta sammanhang kommer jag att nämna vad förskolans läroplan säger om pedagogers närvaro och det sociala samspelet. Pedagogernas närvaro är framlyft i läroplanen på olika sätt, där kommunikationen mellan barn ska stimuleras genom en aktiv pedagogisk närvaro.

”Genom en aktiv närvaro är det möjligt att stödja kommunikationen mellan barn samt förebygga och hantera konflikter” (Skolverket, 2018, s.8).

Samspelet mellan barn och vuxna tas också upp i läroplanen och kan vara en grundsten för barns utveckling, lärande, lek och kommunikation. Genom att förskolepersonalen skapar förtroendefulla relationer med barnen och deras familjer ökar chansen att förskoletiden blir positiv för barnen, vilket också kan påverka deras sociala och språkliga utveckling.

”Det är viktigt att alla som ingår i arbetslaget har förmåga att förstå och samspela med barnen och att skapa tillitsfulla relationer med hemmen, så att förskoletiden blir positivt för barnen” (Skolverket, 2018, s.8).

Skolverket (2018, s.9) belyser att förskolan ska ge barnen möjlighet att utveckla sin rörelseförmåga genom olika fysiska aktiviteter i olika naturmiljöer. Utifrån förskollärarnas uppdrag kan utomhuspedagogik med avseende på närvarande pedagoger stimulera och stötta barn i deras språkliga utveckling och sträva efter att barn utvecklar sina fysiska, mentala och sociala förmågor utomhus. Skollagen (2010:800) framhåller i det sammanhanget att förskolan ska stimulera barns utveckling och ska utgå från en helhetssyn på barns utveckling. Det omfattar exempelvis omsorg, utveckling och lärande då det kan knytas ihop med den här studien som vill belysa hur pedagogers närvaro kan bidra till barns sociala, fysiska och mentala utveckling.

3.2. Utomhuspedagogik

Sjöstrand Öhrfelt (2015, s.16–18) beskriver vikten av utomhuspedagogik och dess möjligheter för barns lek och utveckling. Hon har analyserat olika texter om utomhuspedagogik som blev aktuellt i Sverige för första gången under 80-talet. Denna form av pedagogik etableras som en grundläggande del av förskolläraryrket i slutet av 90-talet. Beskrivningarna på utomhuspedagogik utifrån studiens resultat bidrar huvudsakligen till ett kollektivt lärande och deltagande. Sjöstrand Öhrfelt (2015, s.105) menar att det finns sammanblandade diskurser eller lärandemiljöer som naturen erbjuder, vilket stimulerar barns rörelse och motoriska förmåga. Utomhuspedagogik grundar sig på ett hälsosynsätt, vilket belyser hur barnen utvecklas fysiskt och psykiskt. Enligt Folkhälsomyndigheten (2022) säger rekommendationerna i det sammanhanget att barn mellan 0-6 år gamla ska vara fysisk aktiva i minst 60 minuter per dag, för att främja deras hälsa och kognitiva utveckling.

Sjöstrand Öhrfelt (2015, s.108) skriver också att naturen är upptäckbar där det finns en möjlighet för inspiration till utforskandet och kunskapsökandet. De sammanblandade diskurserna är hälsodiskurs, genus samt miljö- och hållbarhetsdiskurs som sammanfattningsvis utgör den del av barnens sociala och motoriska utveckling utifrån olika synvinklar såsom, ett psykologiskt synsätt,

hälsosynsätt och genussynsätt vilket Sjöstrand Öhrfelt (2015) menar bidrar till ett hållbart samhälle. Sjöstrand Öhrfelt (2015, s.106–113) nämner att utomhuspedagogik stimulerar barns kunskapsutveckling om naturen och barns motoriska utveckling utomhus där de kan röra sig fritt. Utomhuspedagogik minskar också traditionella manliga/kvinnliga aktiviteter eller könskodade leksaker, där alla barn ges samma möjligheter för lek och lärande eftersom utomhuspedagogik framställs som neutral och okönad. Utomhuspedagogik ökar även intresset för hur världen fungerar från individen till kollektivet, från känsla till förståelse, från det lokala till globala genom respekt och omsorg för allt levande i olika sammanhang.

3.3. En samspelande atmosfär

I min studie är lyhörddhet, närvaro och samspel i fokus, vilket betyder att en samspelande atmosfär är den miljön som erbjuder möjligheter för det sociala spelet mellan barn och vuxna eller barn och barn. Johansson (2011, s.25) belyser olika pedagogiska atmosfärer som präglas i förskolans kontext. Samspelande, instabil och kontrollerande atmosfär är de olika atmosfärer som ofta utmärker sig och samspelar med varandra. Utifrån Johanssons studie kan de olika atmosfärerna vara beroende av olika synsätt på barn som pedagoger förhåller sig till. Johansson (2011, 34ff) beskriver att den instabila atmosfären präglas av lugn, vänligt bemötande och motsägelser där pedagogerna finns med vid behov och ibland kan passa på att prata med varandra eller utöva andra sysslor. I en kontrollerande atmosfär strävar vuxna efter kontroll som kan utövas på olika sätt i olika sammanhang, vilket ibland leder till en maktkamp mellan barn och vuxna. Enligt Johansson (2011, s.25) är pedagogers närvaro det som kännetecknar en samspelande atmosfär. Denna atmosfär kräver mycket engagemang, närhet och förståelse för barns intresse och vilja. Det kräver också en stark gemenskap mellan barn och vuxna där en fysisk och psykisk närvaro uppstår. Johansson (2011, s.26) beskriver hur en pedagog i den här atmosfären karakteriseras, att han/hon är spontan, livlig och delaktig samt att hen visar öppenhet. Johansson menar att vuxna i sin relation med barnen, visar öppenhet för den andre både mentalt och emotionellt.

4. Tidigare forskning

Nedan presenteras den forskning som är intressant för mitt arbete specifikt, vad gäller hur utomhusmiljöer och hur samspelet mellan barn och vuxna stimulerar barns fysiska och mentala utveckling. Avsnittet börjar med hur sökprocessen har gått till.

4.1. Sökprocess

Vid sökning av tidigare forskning användes sökmotorerna Avhandlingar.se och Summon. Avhandlingar.se är en sökmotor där man kan söka bland avhandlingar från svenska universitet och högskolor. Summon är en söktjänst på Högskolan Dalarna där man kan hitta bibliotekets tryckta och elektroniska material som vetenskapliga artiklar till exempel. Syftet med denna studie är att undersöka hur förskolepersonalen uppfattar rollen som närvarande pedagoger vid utevistelse och hur deras förhållningssätt vid utevistelsen kan bidra till eller begränsa barns sociala samspel. Sökorden som valdes ut och användes var på svenska och engelska:

Närvarande pedagoger, närvaro, samspelet, vuxna i förskolan, utomhuspedagogik, utemiljöer, fysiska aktiviteter, outdoor pedagogy och preschool. Dessa ord valdes utifrån studiens syfte och frågeställningar. Då sökningarna gav tillräckliga resultat på endast så få ord så valde jag att inte utöka sökningen.

4.2. Pedagogers närvaro som förhållningssätt

I min studie är förskolepersonalens erfarenheter i fokus vilket betyder att deras uppfattningar om närvarande pedagoger är viktiga, för att undersöka hur de uppfattar sin egen närvaro och beskriver sin roll utomhus på förskolans gård.

”För oss innebär närvarande pedagoger att man ser barnen, utmanar dem, väcker deras nyfikenhet samt att man är engagerad med barnen för att se deras lärande” (Gustavsson & Åkerberg, 2019, s.3).

Utifrån det ovanstående citatet anses en närvarande pedagog vara den personen som befinner sig på samma platser som barnen. Gustavsson & Åkerberg (2019, s.13) som är båda förskollärare, beskriver i sin artikel utifrån observationer och diskussioner med förskollärarna, hur de uppfattar sin roll som närvarande pedagoger. Pedagogerna ser hur barn samspekar med varandra och stimulerar dem

genom att samtala och ställa frågor. Närvarande pedagoger kan också inspirera barnen, göra upptäckter och vägleda dem i det sociala samspelet. Gustavsson & Åkerberg (2019, s.15) tydliggör begreppet närvarande pedagog genom att belysa att pedagogerna hela tiden måste vara här och nu för att vara närvarande, samt att utmana och stötta barn i deras lek och lärande.

Emmoth (2014, s.47) som är forskare vid Umeå Universitet belyser i sin licentiatuppsats liksom Gustavsson & Åkerberg (2019) vikten av att vara en närvarande pedagog, där förskollärares förhållningssätt präglas av närvaro och engagemang i barns värld och att de engagerar sig i det som händer i barngruppen. I studien som genomförts på sex olika förskolor beskriver pedagogerna, att det är väldigt givande och värdefullt att vara närvarande med barnen. Genom att vara närvarande pedagoger kan förskolläraren exempelvis reda ut konflikter eftersom de ser och hör vad som händer. Emmoth (2014, s.48) belyser också att pedagogers närvaro bidrar till att de blir mer nyfikna och lyhörda på vad barns intressen är, vilket utgör ett viktigt mål i förskolans uppdrag som är att verksamheten ska utgå från barns intresse. Skolverket (2018, s.6) tydliggör att förskollärarna ska uppmuntra barnen till att föra fram sina intressen och tankar för att utöva sitt inflytande över utbildningen. Emmoths (2014) studie visar att närvaro och samspel är en utgångspunkt för barns lärande genom att skapa förutsättningar för lek och aktiviteter, samt att de intervjuade pedagogerna upplever sig själva bli mer stimulerande och som verbala förebilder. Emmoth (2014, s.49) menar att ett närvarande arbetssätt bidrar till glädje där pedagoger visar att de trivs tillsammans med barn, samt att ordförandet utvecklas genom att kommunicera tillsammans.

Precis som Emmoth (2014) nämner Brodin (2011, s.449) som är professor i barn- och ungdomsvetenskap, i sin artikel vikten av utomhuspedagogik och dess möjligheter för socialt samspel och inkludering. Brodins studie baseras på EU-projekt som handlar om hur utomhuspedagogik kan stödja barns lärande och inkludering, speciellt för människor med intellektuella funktionsnedsättningar. Brodin (2011, s.449–450) beskriver skillnaden mellan att delta i en aktivitet och att vara delaktig. Skillnaden är att barn kan delta i en aktivitet utan att känna sig delaktig på ett socialt och inkluderande sätt. Att känna sig delaktig betyder att barn deltar i en aktivitet utifrån sina förutsättningar och livssituation. Brodin (2011,

s.456) framhåller att naturupplevelser och uteaktiviteter ökar gemenskapen och samspelet genom att prata tillsammans, dela med sig erfarenheter och att samarbeta i par eller i grupper i olika utomhusaktiviteter.

4.3. Utemiljöns möjligheter

Boldemann (2013, s.500) som är forskare i folkhälsovetenskap beskriver i sin artikel att utevistelsen har olika fördelar som exempelvis är minskad risk för infektioner, renare luft och ökad rörelsestimulering. Det påvisar att förskolans utemiljö erbjuder möjligheter för en fysisk utveckling utifrån ett hälsosynsätt. Mårtensson (2013, s.503–504) som är miljöpsykolog tydliggör det också i sin artikel att utemiljöer skapar ett intimt och lekfullt samspel, vilket bidrar till att barns mentala, fysiska och sociala förmågor utvecklas genom att leka tillsammans i naturen. Mårtensson i ovannämnda sidor beskriver att leken i utomhusmiljöer väcker gemensamma intressen, samtal, sång och fabulerande.

Wikland (2013, s.561) som är folkhälsovetare beskriver i sin artikel att små barn ofta uppfyller rekommendationer från folkhälsomyndigheten genom att röra på sig mycket på golvet i rygg- och magläge, medan äldre barn speciellt flickor rör sig mindre än pojkar. Wikland menar att fysiska rörelser kan vara beroende av hur förskolans gård utformas. Det betyder att en stor gård med buskar, träd och passager ökar barns rörelser i utomhus. Pagels & Raustorp (2013, s.514) som är båda folkhälsovetare vid Karolinska institutet visar också i sin studie som genomförts i elva förskolor, att förskolor och skolor med en bra utemiljö stimulerar barns lek och rörelser speciellt i miljöer med stora gårdsytor. Pagels & Raustorp (2013) visar i studien att medelvärdet på steg per dag som uppmäts, ligger på 7313 för flickor och 8385 för pojkar. Pagels & Raustorp (2013, s.515) beskriver utifrån sina kvantitativa observationer att barn ofta leker själva i grupper och att den fysiska aktiviteten i förskolan är otillräcklig för att uppnå rekommendationerna om 60 minuter där nivån ligger mellan 10 000 – 14 000 dagliga steg.

Landt Ifvarsson (2013, s.556) som är pedagog framhåller i sin artikel att barns lek vid utevistelsen kan avbrytas av förskolepersonal speciellt när barnen leker i vattenpölar. Landt Ifvarsson menar att pedagogerna inte utgår från ett

barnperspektiv, vilket betyder att barn utforskar och tänker kring olika fenomen i utomhusmiljöer. Med det menas att pedagogerna ibland skapar gränser för barnets aktuella leksituationer i naturen, vilket leder till ett avbrutet utforskande hos barnen.

4.4. Sammanfattning

Forskning om utomhuspedagogik och närvarande pedagoger för att utveckla barns sociala samspel belyser, hur utomhuspedagogik med avseende på närvarande pedagoger och dess möjligheter bidrar till barns sociala, fysiska och mentala utveckling som en helhet. Författarna framhåller olika synsätt såsom hälsosynsättet och socialt synsätt för att tolka och beskriva det här fenomenet som leder till en fördjupad förståelse, för hur utomhuspedagogik och närvarande pedagoger påverkar barns utveckling. Gustavsson & Åkerberg (2019) utgår från ett socialt synsätt för att beskriva hur pedagogerna strävar efter att vara närvarande med barn, genom att engagera sig och intressera sig för barns värld. Brodin (2011) och Emmoth (2014) beskriver pedagogers närvaro som en utgångspunkt för det sociala spelet mellan barn och vuxna, vilket möjliggör en mental och social utveckling. Boldemann (2013) och Mårtensson (2013) har liknande tankar om att utemiljöer bidrar till ett socialt samspel mellan barn och barn/ barn och vuxna. Wikland (2013), Pagels & Raustorp (2013) utgår från ett hälsosynsätt för att beskriva hur utomhuspedagogik bidrar till den fysiska och sociala utvecklingen, där de även påtalar att utemiljöns utformning kan påverka barns rörelser, vilket i sin tur kan bidra till mindre rörelser. Däremot visar Landt Ifvarssons (2013) studie olika begränsningar vid utevistelser och hur icke-närvarande pedagoger förhåller sig till barns utforskande. Det bidrar också till att jag vill undersöka hur pedagoger i förskolan uppfattar rollen som närvarande pedagoger och hur pedagogerna reflekterar över vilka konsekvenser i barns sociala samspel kan det innebära när pedagogerna inte är närvarande.

5. Metod

I följande avsnittet presenteras metodvalet för studien. Därefter följer urval av respondenter till studien, studiens genomförande samt hur materialet bearbetats

och analyserats. Avslutningsvis beskrivs vilka etiska riktlinjer som beaktats samt studiens trovärdighet.

5.1. Val av metod

Studiens syfte är att undersöka hur förskolepersonalen uppfattar rollen som närvarande pedagoger vid utevistelse och hur deras förhållningssätt vid utevistelsen kan bidra till eller begränsa barns sociala samspel. Jag har därför valt den kvalitativa metoden för att ta reda på hur förskolepersonal tolkar och beskriver det ovannämnda fenomenet utifrån sina erfarenheter och utsagor i olika situationer och positioner utomhus. Kvale & Brinkman (2014, s.46–47) säger att den kvalitativa metoden belyser nyanserade beskrivningar av intervjupersonens livsvärld, där de ger nyanserade beskrivningar och tolkningar på ett fenomen utifrån sin erfarenhet och perspektiv. Valet av metod bestämdes utifrån studiens syfte, därmed var den kvalitativa forskningsintervjun lämpligast i mitt arbete istället för kvantitativ metod som fokuserar på antal och siffror. Kvale & Brinkman (2014) beskriver också att precision i den kvalitativa metoden ligger i intervjupersonernas beskrivningar och utsagor, vilket betyder att forskningsresultatet samlas in i form av ord. Denna metod är relevant för min studie och kan möjligtvis uppnå syftet. Risken är att informanterna kan ångra sin medverkan eller inte reflekterat över frågorna tillräckligt mycket för att ge ett konkret svar.

I studien används en semi-strukturerade/standardiserad intervju. Björndahl (2018, s.121) beskriver att fördelarna med kvalitativa data är att respondenternas svar kan bli spontana och att intervjuaren kan läsa av kroppsspråk och ställa följdfrågor samt utreda om något är oklart. Björndahl (2018) beskriver att den så kallad semi-strukturerade intervjun är en anpassningsbar metod, där frågorna kan vara öppna och flexibla och kan följas upp med följdfrågor om det finns behov till att informanterna utvecklar sina svar och uttalanden. De frågorna som berörs i intervjun ställdes utifrån en intervjuguide (se bilaga 1) som bestod av öppna frågor med fokus på närvarande pedagoger vid utevistelse. Kvale & Brinkman (2014, s.49) framhåller också att den kvalitativa intervjun anses som en mellanmänsklig situation, vilket betyder ett utbyte av synpunkter som uppstår i interaktion mellan två människor. Thurén (2019, s.111) utgår från samma utgångspunkt när hen

beskriver ett hermeneutiskt perspektiv, vilket betyder att vi förstår varandras känslor, upplevelser och tankar när vi beskriver och tolkar ett fenomen utifrån en fördjupad insikt i ett socialt, kulturellt och mänskligt sammanhang. En semi-strukturerad intervjuguide kan därför erbjuda informanterna en möjlighet att utveckla sitt resonemang och svar utifrån sina egna erfarenheter och synsätt på utomhuspedagogik med avseende på närvarande pedagoger.

5.2. Urval

För att uppnå studiens syfte och besvara forskningsfrågorna, har jag valt att intervjua sex pedagoger med olika erfarenhet inom förskolans verksamhet, för att få en bredare syn på det utvalda området. Alla yrkesgrupper såsom förskollärare, barnskötare och vikarier är viktiga för studien, där deras utsagor speglar egna upplevelser och erfarenheter som kan bidra till en ökad och varierande kunskap. I studien är det också viktigt att få så många perspektiv som möjligt på pedagogers närvaro vid utevistelse, för att se hur barns sociala samspel påverkas. Intervjuerna har genomförts i tre förskolor, som jag tidigare är bekant med. Respondenterna är pedagoger som jag träffat och känner till. Alvehus (2019, s.72) nämner i detta sammanhang snöbollsurvalet vilket betyder att forskaren kontakter ett visst nätverk av människor, där forskaren och intervjurespondenterna redan känner varandra. Risken för denna typ av urval är att frågan inte blir brett belyst, eftersom man inte letar efter kunskap utanför nätverket.

5.3. Forskningsetiska överväganden

I studien utgår jag från den senaste versionen *God forskningssed 2017* av Vetenskapsrådet. De olika forskningsetiska aspekterna som är relevanta för studien beaktas. Vetenskapsrådet (2017, s.26–27) belyser de etiska ställningstaganden som omfattar samtycket vid deltagande och inspelningar, som forskare eller intervjuare ska förhålla sig till. Jag har därför skrivit ett informationsbrev (se bilaga 2), där finns information som intervjupersonen behöver veta inför sitt deltagande i undersökningen. Samtycket är så viktigt och har informerats både muntligt och skriftligt. Informationsbrevet delades ut till deltagarna i god tid för att de skulle ta del av studiens syfte och vad den handlar om. Deltagarna ska vara medvetna om

sin uppgift i studien och att de kommer att vara föremål för forskningen och att de frivilligt kan delta i studien.

”Idealet är alltid att den som forskningen gäller ska vara informerad om att han eller hon är föremål för forskning och i normalfallet också skriftligen ha samtycke” (Vetenskapsrådet, 2017, s.26).

Enligt Vetenskapsrådet (2017, s.41) måste forskaren vidta åtgärder för att skydda deltagarnas personliga integritet. I det sammanhanget blir jag ansvarig att försäkra för deltagarna att inga känsliga person-uppgifter eller identiteter kommer att röjas i studien. En till viktig aspekt är att fråga deltagarna om sin tillåtelse att spela in samtalet, vilket spelas in på min privata mobiltelefon med lösenord i flygplansläge, samt att deltagarna har rätt till att avbryta sitt deltagandet när som helst utan närmare motivering.

5.4. Genomförande

Intervjuerna har genomförts i tre olika förskolor i två kommuner i Sverige under två veckor. Pedagogerna har blivit informerade om studien skriftligt genom att jag skickat ett informationsbrev. Pedagogerna skickade vidare informationsbrevet till några av sina kollegor och ytterligare tre personer visade intresse att delta i studien. Intervjutillfällena planerades på förmiddagen då pedagogerna har möjlighet att delta utan att påverka verksamheten när barnen är ute med andra pedagoger. Jag har besökt deras arbetsplatser då de också har informerats muntligt och gett sitt samtycke för deltagandet. Varje intervjutillfälle har tagit ungefär 25 - 30 minuter och jag har utgått från en semi-strukturerad intervjuguide. Intervjuerna har genomförts i personalrummet vilket gör att vi samtalar i lugn och ro.

Respondenterna har också tillfrågats om sitt samtycke för att spela in samtalet i min privata mobiltelefon som sätts på flygplansläge. Kvale & Brinkmann (2014, s.218) beskriver att ljudinspelningar möjliggör ett bra samtal där intervjuaren och respondenterna kan fokusera på studien, samt att ljudinspelningar för med sig en första abstraktion från deltagarnas fysiska närvaro, där intervjun anses som en levande social interaktion. Under intervjutillfällena har jag använt mig av några följdfrågor som utvecklar svaren.

5.5. Databearbetning

Ljudinspelningar har varit en viktig del av intervjuerna som genomförts. Enligt Alvehus (2019, s.89) är inspelningar ett effektivare sätt än skriftliga anteckningar vid intervjuer men det kan störa intervjupersoner, där det känns som en begränsning i hur öppna de kan vara. Fördelen med inspelningarna är att allt som sägs transkriberas tillräckligt och inte förändras. Det insamlade materialet har bearbetats genom att samtalen transkriberas och förvandlas från tal till text. Under transkriberingen utgår jag från studiens syfte och frågeställningar för att få liknande mönster i svaren, vilket senare avgör hur resultaten exempelvis delas upp i olika rubriker som är relaterade till forskningsfrågorna. Alvehus (2019) belyser också att transkribering genomförs noggrant då språket städas upp lite för att göra det mer rent och lämpligt för skriftspråk. Under transkriberingen har jag lyssnat flera gånger på inspelningarna och fokuserat på vad som är relevant för att göra det insamlade materialet begripligt i förhållandet till studiens syfte, där olikheter och skillnader kan användas för vidare analyser. Jacobsen (2017, s.136–137) beskriver i det sammanhanget innehållsanalys som betyder att intervjuaren väljer ut relevanta delar utifrån insamlingsmaterialet och kategoriserar dem i olika teman. Genom denna analysmetod kan forskaren också hitta likheter och olikheter utifrån informanternas utsagor.

5.6. Tillförlitlighet

Kvale & Brinkmann (2014, s.297–301) beskriver att tillförlitligheten i kvalitativa metoder betyder kvaliteten i själva innehållet i intervjuerna. Under forskningsprocessen utgår jag alltid från undersökningens syfte och frågeställningar, där det också krävs att forskaren bör ha erfarenheter och kunskaper kring det undersökta fenomenet. När intervjuguiden utformas, undviks ledande frågor vilket ökar kvaliteten på arbetet då det är viktigt att intervjupersonerna ges möjlighet och utrymme för att utveckla sitt uttalande. I kvalitativa intervjuer nämns inte validitet och reliabilitet utan begreppet ”trovärdighet” som Kvale & Brinkmann (2014) redogör för. Det innebär att valet av ett teoretiskt perspektiv och begreppen ska vara relevanta för studiens syfte, då syftet och frågeställningar bör besvaras och diskuteras när informanternas svar ifrågasätts i syftet med sökandet om sanningen. Det vill säga att

intervjupersonernas utsagor ska prövas och granskas när intervjuaren ställer utsagorna mot teorier, tidigare forskningar och fakta. Alvehus (2019, s.127) tydliggör vad Kvale & Brinkmann (2014) menar med begreppet ”hantverksvaliditet eller hantverksskicklighet”, vilket betyder att resultatet och slutsatser grundar sig på en helhetsbild av arbetets resonemang och rimlighet från att problematisera fenomenet till att dra ut slutsatserna. I detta sammanhang granskar jag det som är tänkt att granskas och inget annat, samt att jag utgår från de valda teorierna och forskningarna när resultaten analyseras och diskuteras för att öka studiens kvalitet. Med hantverksvaliditet menas att forskaren kontrollerar, ifrågasätter och teoretiskt tolkar resultaten för att öka arbetets tillförlitlighet.

6. Teoretiska utgångspunkter

I det här avsnittet presenteras det teoretiska perspektivet som jag använder mig av, när resultatet i det kommande avsnittet analyserats. Den valda teorin kommer att presenteras tillsammans med några centrala begrepp som tillhör teorin. Den sociokulturella teorin kommer att lägga grunden för att tolka empirin och utföra studiens analys om hur förskolepersonalen uppfattar rollen som närvarande pedagoger och hur deras förhållningssätt utomhus påverkar barns sociala samspel.

6.1. Det sociokulturella perspektivet

Säljö (2022, s.93–94) beskriver barns utveckling och lärande utifrån det sociokulturella perspektivet som har utvecklats av den ryske psykologen Lev Vygotskij (1896-1943). Utgångspunkten i Vygotskijs teori är att människan är en biologisk, social, kulturell och historisk varelse. Det innebär att dessa olika aspekter samverkar och vävs samman för att bilda en helhetsbild för förståelse av barns utveckling. Säljö (2022, s.96) tydliggör denna centrala utgångspunkt i Vygotskijs teori, vilket summeras med att människans förmågor såsom fysiska, intellektuella och sociala inte bestäms utifrån biologiska förutsättningar utan människans förmågor kan utvecklas genom olika redskap. Enligt Säljö (2022, s.95) kan man inte förstå barns utveckling om man bara fokuserar på biologin och hjärnan, eftersom vi missar hur vi snarare formas av sociala och kulturella omständigheter. Vi behöver därför en förståelse för hur de olika aspekterna kompletterar varandra.

6.2. Centrala begrepp

I följande avsnitt presenteras några centrala begrepp inom den sociokulturella teorin såsom mediering, interaktion, appropriering, den proximala utvecklingszonen och scaffolding.

6.2.1. Mediering

Säljö (2022, s.98) beskriver begreppet mediering som en väg för kommunikation, vilket betyder att människor använder sig av olika slags medierande artefakter som är mentala och fysiska redskap. Med artefakter menas vad vi har för fysiska och mentala redskap som vi kan använda oss av för att tolka och beskriva vår omvärld, såväl medfödda som sociala, historiska eller kulturella redskap som är konstruerade av människan. Ett exempel kan vara att vi behöver fysiska artefakter som spik och hammare när vi spikar upp en hylla. I detta sammanhang anses språket som ett mentalt medierande redskap som omfattar verbala och icke-verbala kommunikativa sätt. Språket inom detta perspektiv är inte nationalspråk som svenska eller engelska utan ett flexibelt teckensystem som omfattar språk, bilder, grafer, gester, rörelser och annat. Det finns inga gränser för hur vi medierar världen för varandra, när fysiska och mentala artefakter samverkar. Människor kan mediera sitt handlande på vilka sätt som helst i olika sociala sammanhang.

6.2.2. Interaktion

Begreppet *interaktion* inom det sociokulturella perspektiv är en synonym för ordet samspel. Säljö (2022, s.99) tydliggör att mediering sker mellan oss i interaktion genom att vi kommunicerar med varandra verbalt eller icke-verbalt. Säljö beskriver också att ett barn lär sig och utvecklas genom att samspela med andra vuxna och andra jämnåriga barn. Barnen i sitt utforskande av världen använder sig av sin sociala förmåga för att samspela med andra i sin omgivning. I detta sammanhang lär sig barnet mycket av vuxna genom och i interaktion. Barnen kan exempelvis lära sig nya ord när de möts med vuxna i situationer där interaktion uppstår.

6.2.3. Appropriering

Säljö (2022, s.100) nämner också begreppet appropriering som kan översättas med ”ta till sig”, ”låna in” eller ”ta över”. Det vill säga att barnet i interaktion med andra vuxna eller jämnåriga barn tar över andras handlande och erfarenheter och återskapar dem. Barnet kan exempelvis möta språkliga uttryck, olika beteende eller rörelser i interaktionen med andra, där barnet erfar mycket av andra genom sitt deltagande och samspel i olika spontana och vardagliga situationer. Därefter börjar barnet använda sig av de nya kunskaperna som nyligen har mött och tillägnat sig.

6.2.4. Den proximala utvecklingszonen och scaffolding

Säljö (2022, s.104–105) beskriver att sådant barnet approprierar eller har tillägnat sig i interaktion med vuxna, är uppnådda kunskaper eller färdigheter som de tidigare har mött. Utifrån det sociokulturella perspektivet finns det också en väg för framtida kunskaper/färdigheter som barnen behöver kunna för att komma vidare i sin utveckling. Den närmaste eller så kallad proximala utvecklingszonen hos barn är ett avstånd mellan två kunskapsnivåer. Den första kunskapsnivån omfattar uppnådda kunskaper och färdigheter, vilket barnet redan har behärskat. Den närmaste utvecklingsnivå omfattar kunskaper som barnet har potential att uppnå, vilket är beroende av yttre stöd, där barnen med hjälp av kompetenta vuxna börjar appropriera eller lära sig nya färdigheter. Därefter kan barnet så småningom nå de framtida kunskaperna efter att barnet har gått igenom den potentiella kunskapsnivå. Lärandet i den här processen är fortlöpande vilket upprepas hela livet för att alltid nå nya kunskaper eller utveckla förmågor.

Säljö (2022, s.105) belyser också begreppet scaffolding som betyder stöd eller byggnadsställning. Säljö fortsätter beskriva att scaffolding för lärandet kan speglas av ett fysiskt eller intellektuellt stöd i en situation. Det betyder att de kompetenta vuxna i interaktionen med barn använder sig av scaffolding/stöd i form av olika slags didaktiska och praktiska metoder beroende på situationen, för att vidare stötta barnen i deras utveckling och tänkande samt att komma i kontakt med sin proximala utvecklingszon. Säljö (2022, s.105–106) menar i det sammanhanget att pedagogerna genom scaffolding i interaktion ger barnen stöd, för att bygga upp det

avståndet mellan uppnådda kunskaper och de nya kunskaper som är potentiella att uppnå, för att klara sig av vissa nya uppgifter som själva barnen inte kan. När barnen approprierar nya färdigheter behöver de stöd, men när barnen så småningom behärskar de nya kunskaperna kommer mycket av stödet tas bort ur situationen.

7. Resultat och analys

Denna del inleds med en kort presentation av de sex informanterna som även benämns som pedagoger. Namnen på pedagogerna och förskolorna som de arbetar vid är påhittade av integritetsskäl. I avsnittet besvaras forskningsfrågorna utifrån det insamlade materialet. Resultatet delas upp till två huvudrubriker som är motsvarande till de två forskningsfrågorna. Efteråt finns det några underrubriker för att strukturera resultatet för läsaren. Därefter skrivs en sammanfattning av resultatet. Avsnittet avslutas med en resultatanalys som är tolkat utifrån det sociokulturella perspektivet. Analysdelen har samma struktur som resultatdelen då forskningsfrågorna används som huvudrubriker.

7.1. Presentation av de intervjuade pedagogerna

Pia är barnskötare och arbetar på avdelning för äldre barn mellan 3,5 – 5 år i Solgårdens förskola. Hon har arbetat 15 år inom förskolan.

Susanne är förskollärare och arbetar på avdelning för äldre barn på Solgårdens förskola. Hon har arbetat 18 år inom förskolan och förskoleklass. Hon arbetar tillsammans med Pia på samma förskola men på en annan avdelning.

Tina är förskollärare och språkutvecklare som har arbetat ungefär 13,5 år inom förskolan. Hon arbetar tillsammans med Klara och Marie på småbarnsavdelning (1 – 3 år) i Uddegårdens förskola.

Klara är förskollärare och har arbetat 3,5 år inom förskolan. Hon arbetar på småbarnsavdelning på Uddegårdens förskola.

Maria är förskollärare och har arbetat 27 år inom förskolan. Hon arbetar på småbarnsavdelning på Uddegårdens förskola.

Johan är förskollärare som har arbetat i 25 år inom förskolan. Han arbetar med 6-åringarna på Jernvallens förskola.

7.2. Vikten av att vara närvarande pedagoger vid utevistelser

Samtliga pedagoger som har deltagit i studien, beskriver att en närvarande pedagog kan handla om att vara nära barnen, handleda och hjälpa dem i deras vardag. Enligt pedagogernas uppfattningar är den fysiska närvaron viktig för att tolka och se barns olika behov samt att lösa konflikter.

En närvarande pedagog bör vara lyhörd och intresserad av vad barn gör för att utmana dem vidare. (Johan)

När vi har pratat specifikt om rollen som närvarande pedagoger vid utevistelser, varierar pedagogernas beskrivningar om hur en närvarande pedagog bör vara på förskolans gård. Det betyder att den pedagogiska närvaron varierar beroende på om pedagogen arbetar med yngre barn eller äldre barn. Tina som arbetar tillsammans med Maria och Klara på småbarnsavdelningen menar att vara närvarande ute är ännu viktigare, där vi ska se om alla får vara med i leken, medan Maria tycker att det är svårt att vara närvarande ute då man bör gå runt och observera barn. Pedagogerna på Uddegårdens förskola framhåller att de brukar vara utomhus på förmiddagar mellan kl 9-10:30 och att de ibland går ut efter mellanmål. Pedagogerna berättar att de inte så ofta går ut på vintrarna eftersom yngre barn kan vara ledsna ute. De går istället ut om vädret tillåter på vintrarna men är utomhus en stor del av dagen på sommaren. Maria berättar om vad yngre barn gör ute och vilka situationer som kräver en närvarande pedagog. Hon säger att de leker tillsammans med barn i sandlådan och att de visar barnen hur man gör för att aktivera leken.

Yngre barn kan bli osäkra ute där vi utmanar dem extra för att våga och att pedagogerna finns för barns skull så att alla blir sedda och hörda. (Klara)

Klara fortsätter berätta att yngre barn kan bli stående på en plats, då försöker pedagogerna locka dem till lek. Johan berättar i det sammanhanget utifrån sin erfarenhet att barn i yngre ålder leker själva och inte med varandra medan stora barn alltid har något att göra och leker på olika sätt. Susanne och Pia som båda jobbar på äldre barnavdelningen berättar att de går ut varje dag mellan kl 9-11 oavsett hur vädret är. På vintern kan barn ofta hitta på många spännande saker när de leker med snö eller åker pulka. Pedagogerna menar också att äldre barn ofta leker själva i grupper utan pedagogisk närvaro, där barnen är bekanta med

materialet och kan uppfinna egna lekar. Det bidrar till att de ofta vet hur de ska agera innan vi går ut. Övriga pedagoger berättar om att de befinner sig i närheten av barnen för att stötta och utmana dem i leken utomhus, där barnen tillsammans med andra upptäcker och utforskar mycket ute under olika årstider.

Samtliga pedagoger berättar också utifrån säkerhetsaspekten när de positionerar sig utomhus. Maria berättar att pedagogerna befinner sig på platser, där det kan hända olyckor och mycket annat med små barn som exempelvis kan vara vid rutschkanan då yngre barnen behöver vägledas för att inte krocka med varandra. Tina berättar också att de fördelar sig över hela gården för att se alla barn. I detta sammanhang berättar Tina att de hela tiden observerar barnen av säkerhetsskäl, exempelvis för att ingen ska klättra över staketet och att alla är säkra ute.

7.3. Begränsningar och möjligheter i verksamheten

Nedan presenteras resultatet på forskningsfråga två i olika underrubriker som är relaterade till olika teman.

7.3.1. Pedagogers förhållningssätt

Vissa av pedagogerna lyfter fram hur förhållningssättet kan variera beroende på pedagogernas personlighet. Pedagogerna menar att en närvarande pedagog vid utevistelse är beroende på vårt förhållningssätt. Klara säger att det beror på hur vi är som individer och att det är pedagogerna som begränsar barnens initiativ till lek och lärande.

Hur vi som individer, är man tillåtande eller svarar man bara nej? Man måste ta upp det i arbetslaget, och utmana sig själv.
(Klara)

Susanne reflekterar över att några pedagoger vid en viss ålder förlorar mycket av sin lust och kroppsformåga för fysiska aktiviteter där kan det bli svårt att vara lika aktiv som när man var yngre.

Johan lyfter fram att vi som pedagoger kan begränsa barn väldigt mycket, inte på grund av ålder och orörlighet utan att vi förbjuder barn på att göra saker. Vi förbjuder barnen för att vi tycker att det är farligt att göra vissa rörelser utomhus.

Många är rädda mer än vad de borde vara för det barnet gör.
(Johan)

Johan tillägger att det alltid blir klungor av vuxna som står och pratar vid utevistelser, vilket han själv har hamnat i samma situationer. Det blir bara så utan

att det finns anledningar och menar att man i så fall missar mycket av vad barn gör och tänker, vilket gör att man inte kan utmana barnen vidare eller prata om det som barn har gjort ute, enligt Johans tolkningar.

7.3.2. Pedagogers planering av utomhusaktiviteter

Maria berättar utifrån intervjufrågorna gällande planerade uteaktiviteter att de på Uddegårdens förskola inte ofta planerar för utomhusaktiviteter utan att det sker mycket spontant.

Vår vision är att planera för utomhusaktiviteter, att vi ska gå ut i naturen, att måla med blå färg och därefter kan vi hitta blåa saker, att koppla ihop inne och uteaktiviteter. (Maria)

Johan berättar att de en gång i veckan planerar för uteaktiviteter, vilket han tycker är för lite men framhåller att de ibland går på utflykter i skogen på förmiddagar. På Solgårdens förskola anser pedagogerna att de planerade utomhusaktiviteterna är mer intressanta på vintern där de ofta planerar för att åka pulka i backen som ligger nära förskolan. De berättar också att utomhusaktiviteter förekommer i form av vardagliga leksituationer som "kurragömma" eller "jaga".

En annan aspekt som lyfts fram i intervjuerna är när och varför barnen är utomhus utöver den planerade utevistelsen. Maria tydliggör att när det finns begränsat med personal, måste avdelningarna jobba ihop och då måste de gå ut för att klara av verksamheten. Tina berättar också att när de slår ihop barnen väljer de utomhusverksamhet istället eftersom det blir så många barn på en avdelning, samt att den pedagogen som stänger får bestämma om barnen går ut efter mellanmålet eller stannar kvar inne. Klara säger att de hela tiden hjälps åt mellan avdelningarna då de går ut när andra pedagoger exempelvis har ett möte eller planeringsdag. Pia berättar också om samma sak där de ofta går ut när de har planeringstid på måndagarna. Johan säger att när det finns personalbrist går de ut och slår ihop avdelningarna för att ha bättre överblick på alla barn.

7.3.3. Pedagogers närvaro vid konflikter

Tina säger att en närvarande pedagog behöver se och höra vad barn gör för att undvika kränkande behandlingar, där vi utgår från normer och värden. Hon beskriver att det kommer mycket kränkningar såväl hos yngre som äldre barn. Susanne bekräftar också att äldre barn har många konflikter i leken utomhus. Ofta

handlar konflikterna om leksaker, där en vuxen måste vara med för att lösa problemet. Johan berättar att konfliktsituationer kan förekomma vid utevistelse där situationerna kan präglas av våldsamma lekar som exempelvis är ”jaga”, vilket kan bidra till utfrysning eller att retas även om det inte var syftet med leken från början.

7.3.4. Olika lärandetillfällen

Tina belyser att vara närvarande pedagog utomhus kräver, att vi utvecklar och tillför material utifrån barns intresse, att sätta ord på naturvetenskapliga fenomen när det förekommer som exempelvis är att jämföra mellan olika underlag vid leken. Tina fortsätter att de kan ta med sig inomhusmaterialet när de går ut som exempelvis är böcker eller sångpåse för att göra samlingar. Hon beskriver att barn brukar befinna sig på gräs och grus utomhus och att grovmotoriken utgör en del av uteaktiviteter där barn cyklar och springer.

Vi utmanar barnen med frågor och förklarar för barnen hur man gör utifrån olika kunskapsområden vilket exempelvis kan vara balansgång, klättring, matematik och olika mått. (Klara)

Maria pratar om nackdelarna vid utevistelse vilket handlar om språkutveckling i allmänhet. Hon menar att när barnen leker själva hör de inte de rätta orden då barnen har hemmaspråket såsom modersmål och vardagsspråk. Enligt Maria är det viktigt att vuxna är med för att benämna det rätta ordet. Det vill säga att barnen behöver höra nya ord eller rätt uttal för att utveckla både modersmålet och svenska. Maria fortsätter berätta att samspelet mellan barn och barn eller barn och vuxna visar sig när de leker tillsammans vilket omfattar hoppbage, tunnel eller hopprep.

Susanne och Pia beskriver att förskolans utemiljö är en fin mötesplats där barnen hittar andra kompisar eller yngre syskon från andra avdelningar. De berättar att stora barn ofta leker själva och vill vara självständiga då barnen kan själva träna på att lösa konflikter. I detta sammanhang belyser Tina också att barnen kan hitta nya kompisar ute på gården. Johan beskriver i intervjun att när barnen leker själva, bollar de idéer med varandra och vågar göra det som de inte kan göra när pedagogerna är med. Däremot berättar Johan att barnen inte kan komma vidare

eller att de leker samma sak hela tiden vid utomhusvistelse, om det inte finns närvarande pedagoger som kan utmana leken och lärandet.

7.3.5. Pedagogers syn på utemiljöns möjligheter

Maria beskriver att barnen känner sig friare ute där det finns större ytor att leka och springa på. Maria berättar att när barnen springer inne uppfattar pedagoger ofta att barn har ett behov av att vara utomhus. Maria menar att det finns ett behov hos barnen att springa av sig. Pedagogerna på Uddegårdens förskola instämmer och berättar att det alltid finns ett behov hos barn för att vistas utomhus på större ytor och att röra på sig. Tina berättar att det är viktigt att barn får välja om de vill gå ut eller vara inomhus. Likaså uppfattar pedagogerna på Solgårdens förskola att när barnen blir energifulla behöver de gå ut för att röra på sig.

Däremot berättar Klara om att förskolans utemiljö ska vara tillfredsställande och lockande för att ge barnen möjligheter för utforskandet och att pedagogerna behöver presentera miljön på ett roligt sätt så att alla inkluderas.

En liten gård eller fantasifattig gård begränsar barns samspel och om det inte finns något som lockar till lek begränsar det deras fantasi. (Johan)

Johans tankar är liknande då han menar att utomhusmiljön ska vara lockande och utrustad med möjligheter för lek och lärande särskilt på vintrarna.

7.4. Sammanfattning

Utifrån intervjuerna uppfattar samtliga informanter att en närvarande pedagog är att ha ett förhållningssätt, där pedagogerna har en fysiska närvaro för att stötta barn och se deras intresse och behov. Pedagogerna menar också att rollen som närvarande pedagoger kan variera beroende på om man arbetar med yngre eller äldre barn. Det kräver att pedagogerna exempelvis tar hänsyn till yngre barns behov på vintrarna eller befinner sig i barnens närvaro för att aktivera och stimulera leken. Pedagogerna som arbetar med äldre barn berättar att barnen ofta är självständiga och kan klara av vardagliga situationer på egen hand vid utevistelser.

Några av pedagogerna berättar i intervjuerna att den pedagogiska närvaron kan påverkas av personlighet och förhållningssätt, eller till exempel om pedagoger inte

är aktiva eller är intresserade av utomhusvistelser själva. Samtliga pedagoger förmedlar genom intervjuerna att verksamheten ibland kräver att barn måste gå ut utöver de planerade utevistelserna. Det kan betyda att barn måste gå ut på grund av personalbrist, personalmöte eller för att stängningen av förskolan sker utomhus. Samtliga pedagoger lyfter fram att de inte planerar så mycket för uteaktiviteter utan utnyttjar de spontana lärandetillfällena.

Utifrån intervjuerna beskriver informanterna sina positioner och bidragande till barns sociala samspel utifrån olika aspekter. Några pedagoger berättar om säkerhetsaspekten där pedagogerna observerar barnen så det inte sker olyckor eller rymningar. En annan aspekt som lyfts fram i intervjuerna är att pedagogerna går runt och lyssnar på vad barn gör och pratar om för att undvika kränkande behandlingar, särskilt bland äldre barn. Tina, Klara och Maria pratar om att lärande sker via språk och kommunikation vid utevistelse medan andra pedagoger nämner att förskolans utemiljö är en plats för relationer mellan kompisar och deras gemensamma lekar och därför behöver utemiljön vara lockande och fantasirik. Barns spring och energi inomhus tolkas av vissa pedagoger som ett behov av att gå ut och röra på sig i större ytor där barnen känner sig friare.

7.5. Analys

Nedan presenteras resultatanalysen utifrån Säljö (2022, 93ff) beskrivningar på det sociokulturella perspektivet och dess centrala begrepp enligt Vygotskij. Innehållsanalys genomförs med tolkningar utifrån informanternas utsagor.

7.5.1. Vikten av att vara närvarande pedagoger vid utevistelser

Informanternas uppfattningar angående att vara närvarande pedagoger, kan tolkas utifrån vad Säljö (2022, s.104–106) menar med begreppet scaffolding inom det sociokulturella perspektivet, enligt Vygotskij. Majoriteten av pedagogerna berättar att en närvarande pedagog ska vara lyhörd, fysiskt närvarande, lekfull och intresserad av vad barnen gör och tänker, vilket kan tolkas utifrån scaffolding som betyder att pedagogerna använder sig av ett fysiskt och intellektuellt stöd för att stötta barn i deras utveckling. I det sammanhanget kan pedagogerna utmana och stimulera såväl yngre barns som äldre barns utveckling och observera deras olika behov. Barnens vardagliga behov och intressen kan tillgodoses utifrån vuxnas

pedagogiska ställningstaganden och strategier för att aktivera barns lekar eller kommunikation som uppstår i olika situationer utomhus.

Situationer utomhus som pedagogerna nämner i intervjuerna kan tolkas utifrån interaktion inom det sociokulturella perspektivet (Säljö 2022, s.99), vilket betyder att pedagogers närvaro behövs lika mycket utomhus för att samspelet med barnen vid leksituationer och kommunikationstillfällen ska främjas. Vuxna och barn i interaktion med varandra använder sig av olika slags artefakter för att samspela och mediera vad och hur de agerar, leker eller kommunicerar. I detta sammanhang använder pedagogerna sig av verbalt och icke-verbalt språk eller tillgängliga fysiska redskap för att utmana och beskriva för yngre barn hur de kan leka eller använda olika material. Enligt pedagogernas utsagor finns det olika fysiska artefakter utomhus som används vid leken i rutschkanan, där pedagoger stöttar barn för att klättra upp och åka ner, eller visa de yngre barnen hur en spade används för att gräva i sandlådan. Det menas då att fysiska artefakter (såsom spade) medierar eller speglar vårt handlande (gräva).

Vissa av pedagogerna som arbetar med äldre barn säger att barnen brukar leka självständigt i grupper eftersom de redan är bekanta med vilka platser och material som erbjuds. Det kan tolkas att interaktionen mellan barn och vuxna verkar vara mindre, vilket kan betyda att barnen inte utmanas tillräckligt för att gå vidare i leken eller utforska olika naturvetenskapliga fenomen som utemiljön erbjuder. Även om barnen leker bra tillsammans eller behärskar olika lekar, behöver de nya kunskaper inom olika lärande områden eftersom barnen lär sig mycket i interaktion med vuxna genom scaffolding för att appropriera nya kunskaper (Säljö 2022, s.100). Med nya kunskaper menas det som barnen har potential att uppnå och tillägna sig såsom sociala, språkliga eller rörelsefärdigheter.

Likaså när barnen leker själva utomhus och pedagogerna står och pratar med varandra kan det påverka barns proximala utvecklingszon, om barnen inte får tillräcklig pedagogisk scaffolding i form av uppmärksamhet, stimulans eller stöd. I detta sammanhang tolkas pedagogernas berättelser utifrån barns proximala utvecklingszon, eftersom barnen behöver stöd av kompetenta pedagoger för att handledas vidare från deras nuvarande utvecklingsnivå till nästa utvecklingsnivån (Säljö 2022, s.104-104). På det sättet tar barnen ett högre eller nästa steg för att

tillägna sig nya kunskaper. Det betyder att barns lärande eller potentialen för nästa utvecklingsnivå kan begränsas, då den pedagogiska närvaro tolkas vara mindre aktiv och pedagogerna inte stöttar barnen i sina tankar och lekar. Det kan förknippas med studiens syfte som också är ett försök för att se hur pedagogernas förhållningssätt vid utevistelse kan begränsa barns sociala utveckling.

7.5.2. Begränsningar och möjligheter i verksamheten

Oavsett hur verksamhetens villkor styr pedagogerna, hur ofta vi planerar för uteaktiviteter eller vilket förhållningssätt individen har i arbetet med barn, försöker pedagogerna fånga upp olika spontana lärandetillfälle vilket bidrar till barns sociala samspel. Vissa av pedagogerna lyfter fram språket, kommunikation och naturvetenskap som uppstår i olika situationer vid utevistelse vilket kan tolkas utifrån begreppet interaktion (Säljö 2022, s.99). I interaktion möts barnen med vuxna och andra barn, vilket möjliggör ett socialt samspel som bidrar till lärandet såsom språkinläring eller rörelsefärdigheter genom att barnen tillsammans med vuxna leker och kommunicerar i olika situationer. Maria berättar att vuxnas närvaro vid utevister behövs för att stimulera barns språkutveckling för att öka barns språkförråd och ordinläring i form av gemensamma leksituationer. I interaktionen kan pedagogerna också bidra till barns utveckling utifrån vad utemiljön och dess möjligheter erbjuder.

Pia och Susanne beskriver att förskolans gård fungerar som en mötesplats för barn, där de möts i interaktion med varandra, vilket bidrar till ett socialt och kulturellt möte genom att barn exempelvis skapar relationer till nya kompisar från andra avdelningar. Johan beskriver att när barnen leker tillsammans utan en pedagogisk närvaro, kan de bolla idéer med varandra där ett socialt samspel eller interaktion leder barnen till att leka och utforska tillsammans med hjälp av ett verbalt eller icke-verbalt kommunikationssätt. När barnen samspelar med varandra eller med en vuxen kan de komma i kontakt med sin potentiella utvecklingsnivå för att appropriera nya färdigheter (Säljö 2022, s.105-106).

När konflikter uppstår i leken eller i interaktion bland barnen kan det också bidra till barns sociala samspel genom att pedagogerna ökar barns förståelse för hur vi respekterar och lyssnar på varandra. Pedagogerna lyfter fram turtagningen eller undvikandet av kränkande behandling som uppstår i leken. I detta sammanhang

tolkas dessa situationer utifrån begreppet appropriation där barn lär sig eller erfar nya saker av vuxna och andra jämnåriga kompisar (Säljö 2022, s.100). Därefter tar barnen över andras handlande och erfarenheter och återskapar dem. Det kan ge oss förståelse för varför äldre barn ibland kan lösa konflikter själva eller aktivera leken utan pedagogisk närvaro. På så sätt approprierar barnen hur pedagoger löser konflikterna så att alla barn blir sedda och hörda och alla barn ges samma möjligheter.

Klara och Johan berättar att förskolans utemiljö särskilt med stora ytor, bör vara tillfredsställande, lockande och utrustad med material och möjligheter som presenteras för barnen på ett roligt sätt så att alla ska inkluderas. Det kan tolkas som att människans förmågor kan utvecklas genom olika redskap såsom medfödda, fysiska, mentala, historiska, kulturella eller verktyg som människan har producerat (Säljö 2022, s.98). I det sammanhanget behöver pedagogerna stötta barn genom mentala artefakter som kommunikativa eller fysiska som tekniska redskap som är tillgängliga beroende på vad utemiljön erbjuder i olika situationer.

8. Diskussion

Avsnittet nedan inleds med metoddiskussion som kritiskt granskas, därefter diskuteras resultatet utifrån bakgrunden och tidigare forskningen som redan har beskrivits i arbetet. Diskussionsdelen avslutas med sammanfattande slutsatser och vidare forskning.

8.1. Metoddiskussion

Studiens syfte är att bidra med kunskap om hur förskolepersonalen uppfattar rollen som närvarande pedagoger vid utevistelse och hur deras förhållningssätt vid utevistelsen kan bidra till eller begränsa barns sociala samspel. Detta leder till valet av kvalitativa intervjuer som metod för datainsamling, vilket har gett djupare och avancerade svar utifrån informanternas utsagor och uppfattningar som senare transkriberas i ord. Intervjuerna har gett studien möjlighet att belysa hur närvarande pedagoger anses som ett förhållningssätt i förskolan och hur pedagogers förhållningssätt påverkar barns sociala samspel på olika sätt.

Semi-strukturerade intervjuer har utformats på ett lämpligt sätt där öppna frågor och följdfrågor leder till att informanterna utvecklar sitt svar när de har erbjudits

en möjlighet och utrymme. Informanterna har inte fått intervjufrågorna på förhand vilket bidrar till spontana svar utifrån deltagarnas erfarenhet och egna uppfattningar. Utifrån Alvehus (2019, s.72) snöbollsurval kände pedagogerna till mig sedan tidigare vilket bidragit till avslappnade intervjutillfällen. Risken utifrån detta urval kan bli att studien inte blev brett belyst, eftersom man inte letar efter kunskap utanför nätverket. Då kan det resultera till liknande tankar eftersom vissa av deltagarna arbetar tillsammans, vilket betyder att pedagogerna har samma eller ett liknande förhållningssätt. Risken i sådana intervjuer är att pedagogers utsagor kan vara fabricerade. Däremot anger informanterna skilda konkreta exempel utifrån sina erfarenheter, där stora likheter förekommer i alla berättelser. Resultatet har också analyserats utifrån ett sociokulturellt perspektiv, vilket ökar arbetets trovärdighet enligt Kvale & Brinkmanns (2014, s.279–301) beskrivningar på tillförlitlighet i den kvalitativa metoden.

I intervjuerna används ljudinspelningar för att samla in data, vilket gör att samtalen blir smidiga där jag och deltagarna endast koncentrerar oss på själva samtalet. Alvehus (2019, s.89), Kvale och Brinkmanns (2014, s.218) beskrivningar om ljudinspelningar möjliggör att studiens alla intervjuer blir som en bra social interaktion, där deltagarna verkar vara neutrala och allvarliga i sina svar. Genom transkribering återberättar jag vad pedagogerna har belyst under intervjuerna. Deltagarnas verbala berättelser anses tillräckliga för att besvara forskningsfrågorna, vilket betyder att forskningsfrågorna har besvarats med tydliga och utvecklade svar vilket den kvalitativa metoden syftar på.

Resultatet kommer att diskuteras i det nedanstående avsnittet med hjälp av tidigare forskning som har relevans till studiens syfte och frågeställningar. Studien kan förhoppningsvis bidra till kunskap och ge en bredare förståelse för vad pedagogers närvaro vid utevistelse kan innebära.

8.2. Resultatdiskussion

Syftet med studien är att bidra med kunskap om hur förskolepersonalen uppfattar rollen som närvarande pedagoger vid utevistelse och hur deras förhållningssätt vid utevistelsen kan bidra till eller begränsa barns sociala samspel. Här diskuteras därför pedagogers uppfattningar, förhållningssätt, verksamhetens villkor samt relevanta delar om utomhuspedagogik med avseende på ett hälsosynsätt. Alla

dessa aspekter vävs samman för att bilda en helhetsbild på barns sociala samspel, vilket Skolverket (2018, s.8–9) och skollagen (2010: 800) framhåller vikten av närvarande pedagoger vid utevistelser, där barns språkliga, mentala och fysiska utveckling stimuleras utifrån det sociala samspelet som närvarande pedagoger skapar.

8.2.1. Vikten av att vara närvarande pedagoger vid utevistelser

Pedagogernas uppfattningar om rollen som närvarande pedagoger, ökar strävan efter vad en samspelande atmosfär är, där den pedagogiska närvaron kännetecknar den miljön. Det leder till att arbetet med barnen präglas av engagemang, lyhördhet och gemenskap (Johansson 2011, s.25). Detta bidrar till att barns intresse, vilja och behov blir sedda och centrala i verksamheten. Samtliga pedagoger berättar att en närvarande pedagog kan vara nära barnen, handleda och hjälpa dem i deras vardag, där de även är lyhörda, fysisk nära, lekfulla och intresserade av vad barn gör och tänker. Det lyfts fram av Gustavsson & Åkerberg (2019, s.13–15) som beskriver utifrån förskollärarna som har deltagit i tidigare studier angående närvarande pedagoger, att de hela tiden måste vara här och nu för att vara närvarande, samt att utmana och stötta barn i deras lek och lärande. Det visar sig också i Emmoths (2014, s.48) studie där pedagogerna upplever sig mer stimulerande och som förebilder i olika lärande sammanhang.

Enligt Sjöstrand Öhrfelt (2015, s.105) utgör ett hälsosynsätt en viktig del av utomhuspedagogik, på grund av att barn utvecklas fysiskt och psykiskt. Den här aspekten tas inte upp av pedagogerna i intervjuerna, vilket kan tolkas att det finns bristande kunskaper om hur utomhuspedagogik bidrar till barns utveckling, där barns sociala och rörelsefärdigheter sammanstrålar. Det kan tolkas som att verksamheten inte lägger mer tid på planeringen av utomhusaktiviteter och syftet till hur uteaktiviteter kan väva samman det sociala samspelet och rörelser. Istället lägger pedagogerna tid och fokus på inomhuspedagogik. En annan aspekt som förstärker denna tolkning är att samtliga pedagoger berättar att de inte ofta planerar för uteaktiviteter, utan det finns en vision och förståelse hos alla pedagoger att utomhuspedagogik bör ha en större roll vid den pedagogiska planeringen.

Pedagogerna i min studie som arbetar med yngre barn nämner att barnen ofta klättrar upp och åker rutschkana då barnen intresserar sig för dessa lekar medan

äldre barn kan behöva fler utforskande aktiviteter. Det ovannämnda synsättet inom utomhuspedagogik utgör en grundläggande faktor för barns fysiska och mentala utveckling, vilket kan utnyttjas vid gemensamma och klassiska lekar såsom *kurragömma*, *röda gröna lyktan stopp* eller *hinderbana* i syftet med att stimulera barns fysiska och sociala utveckling. I det sammanhanget säger rekommendationerna från Folkhälsomyndigheten (2022) att barn mellan 0-6 år gamla ska vara fysisk aktiva i minst 60 minuter per dag, vilket betyder att den pedagogiska närvaron utgör en viktig del för hur verksamheten utomhus ska planeras för att uppnå rekommendationerna om 60 minuter. Pagels & Raustorps (2013, s.514–515) studie i elva förskolor visar att rekommendationerna inte uppfylls, vilket också Wikland (2013, s.561) nämner i sin studie där äldre barn speciellt flickor rör sig mindre än yngre barn som uppfyller rekommendationerna. Bristande kunskaper i detta område eller mindre planerade uteaktiviteter kan i så fall påverka barns sociala samspel vid gemensamma sociala och rörelseaktiviteter, vilket i sin tur påverkar barns fysiska och psykiska utveckling, utifrån utomhuspedagogik med avseende på ett hälsosynsätt respektive socialt synsätt. Det kan man också problematisera med Boldemanns (2013, s.500) resonemang om att utevistelser bidrar till en minskad risk för infektioner, renare luft och rörelsestimulering vilket specifikt är relaterat till ett hälsosynsätt.

8.2.2. Begränsningar och möjligheter i verksamheten

Vikten av närvarande pedagoger är lika viktig utomhus menar Sjöstrand Öhrfelt (2015, 16–18) som beskriver att utomhuspedagogik stimulerar barns mentala och fysiska utveckling, där ett kollektivt lärande och deltagande uppstår i interaktionen mellan barn och vuxna. Sjöstrand Öhrfelt (2015) menar att utomhuspedagogik erbjuder lärorika lärandetillfällen vilket bygger på ett hälsosynsätt, genussynsätt och hållbarhetsynsätt då det bidrar till barns sociala samspel genom gemensamma lekar, interaktion och även inkludering. Däremot beskriver pedagogerna som jag har intervjuat, att barn går ut utöver den planerade utevistelsen på grund av det är personalbrist, personalmöte eller planeringsdag där de sammanför barnen med andra avdelningar för att på så sätt underlättar överblicken av barnen och utrymmet blir större att vistas på. Det leder till att barn kan leka själva utan pedagogisk närvaro och utmaningar för att utveckla leken och samspelet eller att

utforska utemiljöns möjligheter. Vi återkommer då till vad det sociokulturella perspektivet framhåller, där barn lär sig mycket i interaktionen med vuxna. Barnen behöver scaffolding och stöttning för att uppnå den potentiella utvecklingsnivån som de inte kan klara av på egen hand såsom nya kunskaper inom språket eller sociala- och rörelsefärdigheter (Säljö 2022, s.105-106). Jag tolkar det som att det inte alltid behöver vara barnens behov eller intresse av att vara ute utan ett verksamhetsbehov som kan begränsa barns sociala samspel där pedagogerna inte alltid har tid och möjlighet att se alla barn individuellt. Det innebär att pedagogerna bör vara medvetna om att deras engagemang och deltagande utomhus är väldigt viktigt för barns utveckling.

Utifrån pedagogernas uppfattningar i intervjuerna berättar de hur en närvarande pedagog är. Däremot beskriver vissa av pedagogerna att vårt förhållningssättet kan variera beroende på hur vi är som individer. Vi kan begränsa barnens möjlighet till lek och lärande vid utevistelser beroende på pedagogers intresse eller lust att vara utomhus eller inomhus eller att pedagoger vid en viss ålder begränsas i sin rörelseförmåga. Det kan också tolkas utifrån rädsla för att barnen ska skada sig eller klättra över staketet. Landt Ifvarsson (2013, s.556) framhåller att barns lek i utevistelsen kan avbrytas av förskolepersonal, där vi begränsar barns initiativ till lek och lärande. Det leder till att vi skapar gränser för barnets aktuella leksituationer i naturen, vilket leder till ett avbrutet utforskande. Det kan i sin tur påverka barns proximala utvecklingszon, där barnen inte får tillräcklig pedagogisk scaffolding i form av uppmärksamhet, stimulans eller stöd i relation till lärandet i olika sammanhang.

Studiens resultat lyfter fram att förskolans utemiljö särskilt med stora ytor, bör vara fantasirika och lockande för att möjliggöra leken och samspelet mellan barn och barn eller barn och vuxna, vilket gör att barnen känner sig friare och har något att aktivera sig med. Detta kan stimulera barns lek och rörelser speciellt i bra utemiljöer, vilket speglas av stora gårdsytor, möjligheter och material för olika aktiviteter enligt Pagels & Raustorp (2013, s.514). Enligt Mårtensson (2013, s.503–504) skapar utemiljöer ett intimt och lekfullt samspel, vilket bidrar till att barns mentala, fysiska och sociala förmågor som utvecklas genom att leka tillsammans i naturen. Det kan förekomma i form av gemensamma intressen,

samtal, sång och fabulerande. Naturen är även upptäckbar och lärorik vilket ger barnen möjlighet för inspiration till utforskandet och kunskapssökandet framhåller (Sjöstrand Öhrfelt 2015, s.108). I detta sammanhang tar pedagoger i intervjuerna upp att de fångar olika spontana lärandetillfälle som exempelvis språk, kommunikation eller naturvetenskap som uppstår i olika situationer vid utevistelse. Pedagogernas utsagor knyts ihop med vad Emmoth (2014, s.49) menar att ett närvarande arbetssätt är och bidrar till ett ökat ordförråd som utvecklas genom att kommunicera tillsammans. Det betyder att interaktionen mellan barn och vuxna med avseende på utevistelser kan möjliggöra ett socialt samspel, vilket i sin tur bidrar till lärandet såsom språkinläring eller rörelsefärdigheter.

Emmoth (2014, s.47) belyser också att genom att vara närvarande pedagoger kan förskolläraren exempelvis reda ut konflikter, där de ser och hör det som händer bland barnen och därefter kan förskolläraren lösa tillfälliga problem. I detta sammanhang har konfliktaspekten väckts fram, vilket kan bidra till barns sociala samspel för att öka förståelsen och respekt för varandra och allt levande. Sjöstrand Öhrfelt (2015, s.106–113) lyfter också fram denna aspekt som relateras till utomhuspedagogik, då hon menar att denna form av pedagogik ökar intresset för hur världen fungerar från individen till kollektivet, från känsla till förståelse, från det lokala till globala genom respekt och omsorg i olika situationer. På det sättet lyfter pedagoger i intervjuerna fram turtagningen i barngruppen och undvikandet av kränkande behandlingar som uppstår i leken. Det menas att barns sociala samspel utvecklas genom att barn låts fundera över gemensamma lösningar, för att komma överens i vissa situationer eller använder sig av kommunikation för att berätta för varandra om det som hänt vid konflikter, istället för att skrika mot varandra. Risken kan vara att någon blir utfrusen ur barngruppen om pedagogerna inte ser och hör det som hänt.

Vissa pedagoger i intervjuerna beskriver att förskolans gård fungerar som en mötesplats för barn, vilket leder till att skapa relationer med nya kompisar från andra avdelningar. Brodin (2011, s.456) beskriver i detta sammanhang att naturupplevelser och utomhusaktiviteter ökar gemenskapen och samspelet genom att prata tillsammans, dela med sig erfarenheter och samarbeta i par eller i grupper i olika utomhusaktiviteter vilket också lyfts fram inom det sociokulturella

perspektivet, där barnen tillsammans med vuxna och jämnåriga barn lär sig mycket i sociala och kulturella möten och gemenskapen (Säljö 2022, s.99). I resultatet lyfts också fram att barnen tänker och samarbetar då det blir ett utbyte av tankar och lekar, vilket ökar barns sociala samspel. I sådana situationer kan mentala och fysiska artefakter används där barn och barn eller barn och vuxna medierar världen för varandra på olika sätt utifrån deras olikheter och förutsättningar.

8.3. Slutsatser

Studiens syfte är att bidra med kunskap om hur förskolepersonalen uppfattar rollen som närvarande pedagoger vid utevistelse och hur deras förhållningssätt vid utevistelsen kan bidra till eller begränsa barns sociala samspel. I den här studien berättar pedagogerna och visar bred förståelse för vad den pedagogisk närvaron vid utevistelser kan vara, genom att lyfta fram olika aspekter såsom säkerhetsaspekt, konflikter eller engagemanget i olika spontana lärandetillfällen.

Pedagogernas uppfattningar om den pedagogiska närvaron med stora barn belyser att äldre barn vill vara självständiga i leken eller att de klarar av sin vardag på egen hand. Däremot kan det påverka deras utveckling utifrån en helhetsbild när man tolkar lärandet utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Eftersom barn och vuxna lär sig nya saker genom livet, kan vi inte begränsa eller bestämma att barnen vet och kan allting då vi missar vad utemiljön kan erbjuda. Det synsättet som finns i det sociokulturella perspektivet vävs samman med förskolans nuvarande läroplan och Skollagen, som strävar efter en holistisk utveckling vilket omfattar fysiska, mentala och sociala förmågor som ska främjas.

Lek, språk och naturvetenskap har ett pedagogiskt fokus enligt pedagogernas utsagor i studien, vilket bidrar till barns sociala samspel med hjälp av pedagogernas närvaro. Däremot behöver vissa områden utvärderas för att den pedagogiska närvaron blir mer givande i interaktionen med barn utomhus. Ett av dessa områden är att pedagogerna verkar ha bristande kunskaper om utomhuspedagogik med avseende på ett hälsosynsätt, vilket utgör en viktig del av barns sociala samspel i form av fysiska lekar i gemenskapen och samspel.

En annan aspekt framhålls i studien, att utomhuspedagogik inte ges samma tid och kraft som inomhuspedagogik, vilket gör att barnen ibland befinner sig utomhus på

grund av personalbrist beroende på hur situationen under dagen kan se ut. Det leder till att endast spontana lärandetillfällen fångas upp av pedagogerna utan att planera för gemensamma fysiska, mentala och sociala uteaktiviteter. Det behöver inte betyda att pedagogerna inte uppskattar utomhuspedagogiken lika mycket som inomhuspedagogiken utan det är verksamhetsbehov och vardagliga situationer som ibland leder till oplanerade uteaktiviteter, samt utevistelser utan pedagogiskt mål och närvaro utöver den tiden som är förutbestämd. Jag anser därför att pedagogers närvaro vid utevistelser bör rikta blicken mot hur utomhuspedagogik ska få större betydelse och meningsfullhet i förskolans verksamhet. Min studie är ett bidrag för att öka förståelsen för hur den pedagogiska närvaron kan påverka barns sociala samspel.

8.4. Vidare forskning

Min studie bidrar med en inblick i några pedagogers uppfattningar om den pedagogiska närvaron vid utevistelser i förskolan och hur den kan påverka barns sociala samspel. En uppföljande studie skulle genomföras för att få kunskap om utomhuspedagogik utifrån ett hälsosynsätt i relationen till barns sammanblandade fysiska och sociala utveckling. Det skulle vara intressant att studera vidare pedagogernas uppfattningar gällande detta område. Resultatet skulle bli värdefulla för att bidra med kunskap om hur utomhuspedagogik utifrån ett hälsosynsätt kan stimulera barns sociala samspel i rörelseaktiviteter.

9. Referenser

Alvehus, J. (2019). *Skriva uppsats med kvalitativa metod: En handbok*. (2 uppl.). Stockholm: Liber.

Björndal, C.R.P. (2018). *Det värderande ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning*. (2 uppl.). Stockholm: Liber.

Brodin, J. (2011). Kan utomhuspedagogik stödja lärande och inkludering? Personer med intellektuella funktionsnedsättningar. *Socialmedicinsk Tidskrift*, 2011(5), 449–456.

Boldemann, C. (2013). Förskolebarnens utemiljöer och deras hälsa. *Socialmedicinsk Tidskrift*, 2013(4), 500–501.

Emmoth, K. (2014). *Grunden läggs i förskolan: Förskolepedagogers tankar om utveckling, lärande och dokumentation*. [Licentiatuppsats, Umeå Universitet]. Diva portal. <http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:696367/FULLTEXT02.pdf>.

Folkhälsomyndigheten (4 mars 2022). *Rekommendationer för fysisk aktivitet och stillasittande*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/fysisk-aktivitet-och-matvanor/rekommendationer-for-fysisk-aktivitet-och-stillasittande/>.

Gustavsson, A., & Åkerberg, M. (2019). Närvarande pedagoger vid utevistelse. *Skolporten Tidskrift*, 2019, 3 & 13–15. <https://www.skolporten.se/app/uploads/2019/04/utveckla-skolan-nr-5-2019.pdf>.

Johansson, E. (2011). *Möten för lärande: Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Stockholm: Skolverket.

Jacobsen, D.I. (2017). *Hur genomför man undersökningar? Introduktion till samhällsvetenskapliga metoder*. (S, Andersson, övers.) Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3 uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Landt Ifvarsson, B. (2013). Barns initiativ till lek är viktiga att ta tillvara – fallbeskrivningar från en vattenpöl. *Socialmedicinsk tidskrift*, 2013(4), 556-557.

- Mårtensson, F. (2013). Vägledande miljödimensioner för barns utomhuslek. *Socialmedicinsk tidskrift*, 2013(4), 503–504.
- Pagels, P., & Raustorp, A. (2013). Att studera förskolebarns fysiska aktivitet. *Socialmedicinsk tidskrift*, 2013(4), 514–515.
- Skollagen. (SFS 2010:800). Stockholm: Utbildningsdepartementet.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800.
- Sjöstrand Öhrfelt, M. (2015). *Barn i natur och natur i barn: En diskursanalys av texter om utomhuspedagogik och utförskola*. [Licentiatuppsats, Malmö Högskola]. Diva portal. <http://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1404525/FULLTEXT01.pdf>
- Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan Lpfö18*. Stockholm.
- Säljö, R. (2022). *Lärande – en introduktion till perspektiv och metaforer*. (2 uppl.). Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Thurén, T. (2019). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber.
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Wikland, M. (2013). Att bedöma stödjande miljöer för fysisk aktivitet i förskolan. *Socialmedicinsk tidskrift*, 2013(4), 501–504.

10.Bilagor

10.1. Intervjuguide

Öppningsfrågor

- Hur länge har du arbetat som förskollärare/barnskötare?
- Vilken ålder är det på barnen på den avdelningen som du arbetar i?
- Vid vilka tillfällen under dagen är ni utomhus?

Forskningsfrågor

- Hur beskriver du en närvarande/stöttande pedagog?
- Hur uppfattar du rollen som närvarande pedagog särskilt vid utevistelser?
- Hur kan pedagoger vara inblandade i barns lekar och intresse i förskolans gård?
- Hur ofta planerar ni för specifika utomhusaktiviteter?
- Vilka positioner intar du på gården när du är en pedagog utomhus?
- Vilka situationer gör att pedagogernas närvaro är viktig i utomhusaktiviteter?
- Har du upplevt under ditt arbete som pedagog att barnen leker själva ute? och vad kan det bero på?
- Finns det några specifika situationer som gör att barnen måste gå ut utöver den planerade utomhusvistelsen? Vilka?
- Vilka fördelar/nackdelar finns det med att barn leker med varandra utomhus utan en närvarande pedagog
- Hur kan den fysiska miljön utomhus bidra till samspelet mellan barn och vuxna/ barn och barn?
- Hur kan utomhus fysiska miljöer begränsa samspelet mellan barn och vuxna/ barn och barn?

Följdfrågor

- Kan du utveckla hur du menar då?
- Kan du ge ett exempel?

Avslutningsfråga

- Har du något annat att tillägga innan vi avslutar?

10.2. Informationsbrev

HÖGSKOLAN
DALARNA

Sandviken

2022-03-29

Förfrågan om deltagande

Under vårterminen 2022 ska jag påbörja mitt examensarbete på förskolläraryrket vid Högskolan Dalarna. Mitt arbete kommer att handla om utomhuspedagogik i förskolan med fokus på pedagogers närvaro och dess ställningstaganden. Jag kommer att använda mig av intervju som metod för arbetets datainsamling. Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning.

Undersöknings innehåll och syfte

Studiens syfte är att bidra med kunskap om hur samspel med vuxna vid utevistelse i förskolan kan påverka barns utveckling och lärande. Jag är intresserad av att ta reda på hur förskolläraarnas samspel eller uteblivna samspel påverkar barn i deras utveckling, när det specifikt gäller utomhusmiljöer och dess möjligheter för lärandet. Eftersom utevistelse är en stor del av barnens vardag på förskolan vill jag få insikt i hur förskollärarna uppfattar arbetet utomhus, vad en närvarande pedagog är och vilket förhållningssätt de utgår ifrån.

Genomförande

I studien kommer sex yrkesverksamma pedagoger att delta. Ditt deltagande betyder att jag kommer till din arbetsplats för att träffa dig för en intervju som kan ta 30-45 minuter. Intervjun kommer att spelas in på min privata mobiltelefon. Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats som ventileras vid Högskolan Dalarna. Du kommer att kunna ta del av undersökningens resultat genom att läsa mitt examensarbete i fulltext på Diva portal.

Det insamlade materialet kommer endast bearbetas av mig och handledaren. Deltagarens identitet kommer inte att röjas, inte heller vilken förskola arbetar ni på. Deltagare i studien kommer inte att identifieras och inga känsliga uppgifter kommer att samlas in. All data insamlas och försvaras i min privata lösenordsförsedda mobiltelefon och transkriberas av mig. Ingen kommer att ta del av det insamlade materialet. Material, inspelningar eller anteckningar kommer att raderas efter att examensarbetet är godkänt och klart.

Högskolan Dalarna är ansvarig för behandling av personuppgifter i samband med examensarbetet. Som deltagare i undersökning har du enligt Dataskyddsförordningen (GDPR) rätt att få information om hur dina

personuppgifter kommer att behandlas. Du har också rätt att ansöka om ett så kallat registerutdrag för att få eventuella felaktigheter redigerade. Vid frågor om behandlingen av personuppgifter kan du vända dig till Högskolans dataskyddsbud.

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering. Om du som deltagare avstår från att delta eller avbryter ditt deltagande, så kommer detta inte att påverka det fortsatta arbetet med undersökningen. Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna.

Ytterliga upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga

Handledare:

Maria Ström

E-postadress:

xxxxxxxxx

Telefon:

xxxxxxxxx

Student:

Marwan Falih

E-postadress:

h18mafal@du.se

Telefon:

0727220204

Jag har fått muntlig och skriftlig information om studien och samtycker att delta i ovannämnda intervjustudien

Namn: _____

Ort: _____ Datum: _____